

વાલી સહયોગી જાતે શીખવા તરફ પ્રથમ ડગ... આટલું કરીએ

વાલી મિત્રો, નમસ્કાર.

શાળામાં વેકેશન પડતાં જ આપના મનમાં આપના બાળકો હવે શું કરશે, તેમનામાં રહેલી ઉર્જાનો સકારાત્મક ઉપયોગ કેવી રીતે કરાવીએ? એવા અનેક પ્રશ્નો ઊભા થતાં હશે. પણ ખરેખર બાળકો તોફાન નથી કરતાં હોતા તેની પાસે રહેલી ઉર્જાને દેખાડતા હોય છે. બાળકોની સર્જનવૃત્તિને આપણે ક્યારેક તોફાન સમજવાની ભૂલ કરતાં હોઈએ છીએ. આપું ન થાય તે માટે આ વેકેશન દરમિયાન ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા બાળકોને ધ્યાને લઈ તેનામાં રહેલી દક્ષતા, ક્ષમતા અને તેની રૂચી મુજબની પ્રવૃત્તિઓ-પ્રોજેક્ટ્સ કરાવવાનું આયોજન કરેલ છે. હાલમાં શાળામાં પણ આપના બાળકોને દરેક ધોરણમાં પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ શીખવવાનો અભિગમ અમલીકૃત હોય તેમને આપું કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે તેની ખાતરી છે. ધોરણ 1 થી 10 સુધીના બાળકોને ધ્યાને લઈ તેના માટે વેકેશનમાં ઘરે બેઠા વાલીના સહયોગથી દરરોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ-પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તે અભિગમને ધ્યાને લઈ આપું કરી રહ્યા છીએ. આ પ્રવૃત્તિઓના નિર્માણ સમયે નીચેના હેતુઓને ધ્યાને લેવાયા છે:

- બાળક દરરોજ કોઈ એક સેવા કાર્યમાં જોડાય તેની ખાતરી કરો. (દા.ત. પક્ષીઓને ચણ કે પાણી મૂકવું, ગાયને ચારો નાખવો, વડીલોની સેવા કરવી વગેરે વગેરે)
- દરેક પ્રવૃત્તિ માટે બાળકોની વ્યક્તિગત ધ્યાને લેવાઈ છે.
- પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગમાં લેવાની તમામ સાધન સામગ્રી સ્થાનિક હોય તેવી, બિન ખર્ચાળ અને દરેક ગામમાં સહેલાઈથી મળી રહે તેને ધ્યાને લેવાઈ છે.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ બાળકોના અનુભવ જગતને પ્રાધાન્ય આપતી અને તેના રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતી હોય તેવી પસંદ કરાઈ છે.
- દરેક પ્રવૃત્તિ સરળ, આનંદદાયી અને કઈક શીખવનાર બની રહેતી હોવાથી તે કરવા માટે બાળકનો ઉત્સાહ વધે તેનો ખ્યાલ રખાયો છે.
- આ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે બાળકો ઘરના સભ્યો સાથે ખુલા મને વાતચીત કરશે, ગામના લોકોને મળશે, પડોશના સભ્યો સાથે બેસી વાતો કરશે અને તે માટે તેમને સ્વતંત્રતા મળી રહે તેવું વિચારેલ છે.
- અહીં અપાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સીધેસીધું શિક્ષણ આપતી નથી પરંતુ પર્યાવરણીય અને અનુભવજન્ય શિક્ષણ પૂરું પાડે તેવા પ્રકારની પસંદ કરવામાં આવેલ છે. જે બાળકોને આગળના ધોરણમાં મદદરૂપ થશે.
- શાલેય શિક્ષણ માટે વર્ગમાં લીધેલા અનુભવોને ધ્યાને રાખી પ્રવૃત્તિની રચના કરેલ હોય બાળકોને પ્રવૃત્તિ કરવામાં કોઈ સમસ્યા ઊભી ન થાય તેને ધ્યાને લેવું.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ભાષા, ગણિત, પર્યાવરણ, સામાજિક વિજ્ઞાન, વિજ્ઞાન સાથે સંકળાયેલ હોવાથી બાળકોને પ્રવૃત્તિ સાથે પોતાના વિષેનું પરોક્ષ રીતે જ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થાય તેવું વિચારેલ છે.
- વેકેશન હોવાથી શિક્ષકને પણ કોઈ ખતેલ ન પહોંચે અને વાલી સહયોગથી આ પ્રવૃત્તિઓ થઈ શકે તે માટે વ્યક્તિગત રીતે આ પ્રવૃત્તિ મોડ્યુલ નિર્માણ કરેલ છે.
- શીખવાની પહેલી શરત પ્રયોગાત્મક હોય છે તે સિદ્ધાંતને ધ્યાને લઈ આ પ્રવૃત્તિલક્ષી પ્રોજેક્ટના અભિગમનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે.
- વેકેશનના સમયની કુરસદમાં બાળકોનું શીખવાનું ચાલુ રહે રજા દરમિયાન શીખવાનો મહાવરો અટકી ન જાય તેને પણ ધ્યાને લેવાયું છે.

(પાછળ જુઓ)

- પ્રવૃત્તિની રચના સમયે વર્ગ અધ્યાપનની બાબતોને પણ ધ્યાને લીધેલ હોવાથી બાળકોને પોતાના અનુભવો અને વર્ગ વ્યવહારને પણ ચાદ કરવો પડશે જેથી બાળકોની સિદ્ધિનું સ્તર પણ આપોઆપ વાલીઓ જાણી શકશે.
- બાળકોના સમગ્રતયા વિકાસ માટે પંચકોશને ધ્યાને લઈ નિર્માણ થયેલી જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓના પ્રકારોમાં શારીરિક, પ્રાણિક, માનસિક, બૌદ્ધિક અને ચૈતસિક વિકાસને ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે.
- બાળકોને આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, ચર્ચા, પરામર્શ, રમતગમત, કલ્પના, મુલાકાત, ઇન્ટરવ્યૂ, અવલોકન અને શોધખોળ કરવાની તકો ઊભી થાય તેવું વિચારેલ છે.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અનુસાર શિખવાની પંચપદી મુજબ બાળકોને જાતે શીખવા માટે અભ્યાસ અને પ્રયોગની તકો મળે તેવું આયોજન કરેલ છે.
- NEP-2020 અનુસાર વેકેશનમાં ઘરે બેઠા આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાની હોવાથી શિક્ષકની જવાબદારી ઓછી થાય તેવું આયોજન વિચારેલ છે. જેથી બાળકો આ પ્રવૃત્તિઓ કરે અને જાતે કરે તેવા સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરેલ છે.
- આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવાથી બાળકોમાં સ્થાનિક સ્ત્રોત સંદર્ભ, વ્યક્તિ વિશેષ, ગાણિતિક કૌશલ્યો, ભાષા જ્ઞાન અને જીવન કૌશલ્યોનો પણ વિકાસ થાય તેવું આયોજન કરેલ છે.
- આવતીકાલના નાગરિક તરીકે જવાબદારીનું ભાન થાય, પર્યાવરણ, વિજ્ઞાનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનો ખ્યાલ મળે, સ્વચ્છતા-આરોગ્ય જળવાઈ રહે, સરકારી યોજનાઓ, બેન્કની સહાય, હક અને ફરજ માટેની બાબતોને પ્રવૃત્તિ માધ્યમે મૂકીને એક નવા અભિગમનું સ્થાપન થાય તેવા પ્રયાસો કરાયેલ છે.

ટૂંકમાં વેકેશનમાં ગૃહ અભ્યાસ સાથે બાળકોને દૈનિક નવીનતમ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટેની તક મળી રહે તે માટેના ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા આ ગમ્મત સાથે જ્ઞાનના પ્રકલ્પને અજમાયશી પ્રકલ્પ તરીકે મૂકીને આપણે જાતે શીખવાની બાબત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા તરફ પ્રથમ ડગ માંડીએ છીએ. આપના બાળકને આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિ પત્રકમાં જે **QRકોડ** આપવામાં આવેલ છે તેને સ્કેન કરી આ પ્રવૃત્તિઓ કરતા સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોનું માર્ગદર્શન અને સાથે નવી નવી વાર્તાઓ, ગીતો અને અન્ય સર્જનાત્મક માહિતી જોવાનું ચૂકશો નહિ. આપના તરફથી બાળકોની પ્રવૃત્તિના અનુભવોને ધ્યાને લઈ સૂચના કે પ્રતિભાવો પ્રાપ્ત થાય તે અપેક્ષિત રહેશે. આપના બાળકોની પ્રવૃત્તિનાં ફોટોગ્રાફ્સ કે નાના વિડીયો **વોટ્સએપ નંબર 7575962929** પર મોકલવા વિનંતી. તો આવો, બાળકોને જાતે શીખવા દેવા માટે સહાયક અને સહયોગી વાતાવરણ નિર્માણ કરી શિક્ષણ ગુણવત્તા તરફના એક અભિનવ પ્રયોગના અમલીકરણ માટે સાહિયારો પ્રયાસ કરીએ.

કુલસચિવ,
ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી,
ગાંધીનગર

આટલું કરીએ (ધોરણ-૬)

- નમસ્કાર વાલી મિત્રો. વેકેશન દરમિયાન આપના સંતાન દ્વારા ઘરે બેઠા રોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તેની સંભવિત યાદી આપવામાં આવેલ છે. જેમાંથી આપ શક્ય હોય તેટલી પ્રવૃત્તિઓ અથવા તેનાં જેવી પ્રવૃત્તિઓ આપના બાળક પાસે કરાવી શકો છો.
- આપેલ QR કોડને સ્કેન કરી સમયાંતરે આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાનું માર્ગદર્શન અને નવી વાર્તા, ગીત અને અન્ય પ્રવૃત્તિની માહિતી મેળવવાનું ચૂકશો નહિ. આપના સંતાનની પ્રવૃત્તિઓનાં ફોટોગ્રાફ્સ અને વિડીયો 7575962929 મોકલવા વિનંતી.

1. તમારી આસપાસ રહેલા ઝાડ પર કયા કયા જીવજંતુઓ રહે છે તેની યાદી લખો.
2. તમારા ઘરમાં હાલમાં ઉપયોગમાં લેવાતી વીજળી અને પાણીનાં જથ્થામાં શું ફેરફાર કરવાથી બંનેની બચત થાય તેવું લાગે છે. ઘરના સભ્યો સાથે મળીને શું કરી શકાય તેની યાદી બનાવી લખો. આ મુજબ ઘરના તમામ સભ્યો કરે તેવું આયોજન કરો.
3. ખાંડની જગ્યાએ ગોળ ઉપયોગમાં લઈ તેના વડે બનતી કોઈ એક વાનગી તમારા ઘરના સભ્યોની મદદ વડે બનાવો. આ વાનગીમાં શું શું ઉપયોગમાં લીધું અને કેવી રીતે બની તેની વિગત લખો.
4. તમારા ઘરમાં દરરોજ અગરબત્તી કરતા જ હશો. આ અગરબત્તી કેવી રીતે બને છે તેની માહિતી મેળવો. આ સિવાય જેમાં સુગંધ આવતી હોય તેવી સામગ્રીનાં નામની યાદી લખો.
5. તમારા ઘરમાં પ્રવાહી ભરી શકાય તેવી કઈ કઈ ચીજવસ્તુઓ કે વાસણો છે તેની યાદી કરી તે પાત્રના નામ અને તેમાં કેટલા લીટર પ્રવાહી સમાઈ શકે તેની વિગત લખો.
6. તમારા ગામમાં રહેલા જુદા જુદા પક્ષીઓનાં પીંછા એકઠા કરી તેનો સંગ્રહ કરો. જેના પીંછા હોય તે પક્ષીઓનાં નામ, દેખાવ અને ખોરાક વિશે અવલોકન કરી તેની માહિતી લખો.
7. તમે આ વેકેશનની રજાઓમાં શું શું કરવાના છો તેની માહિતી તમારા મિત્રને તમારી નજીકની પોસ્ટ ઓફીસમાંથી પોસ્ટકાર્ડ (ટપાલ) ખરીદી તેનાં સરનામે લખીને પોસ્ટ કરો.
8. જુના છાપામાંથી મળે તેટલાં ચિત્રો કાપી તેના વિશે ટૂંકી માહિતી લખો.
9. ૧૦ x ૧૦ ખાનાવાળો ચોરસ બનાવી તેના ખાનામાં જુદા જુદા અંગ્રેજી અક્ષરોથી બનતા શબ્દોનાં નામ લખી તમારા મિત્રને તે અક્ષરો પરથી શબ્દો શોધવા કહો.
10. જુના છાપામાંથી જુદી જુદી જાહેરાતો કાપી તેને અલગ કાગળ પર લગાવો. આ જાહેરાતો શેના માટે છે તે જાણો.
11. તમારા ઘરમાં રહેલી લાકડા, પ્લાસ્ટિક અને લોખંડમાંથી બનેલી ચીજવસ્તુઓના નામની યાદી લખો.
12. તમારા ઘરમાં રહેલા કેલેન્ડરનાં આધારે આગામી જુન માસથી લઈને દિવાળી સુધીમાં તમે શું શું કરવાના છો? તેનું આયોજન કરી નોટબુકમાં લખો.
13. તમને આવડતા ગીત, ભજન અને ઉખાણા તમાર મિત્ર કે ઘરના સભ્યોની પાસે ગાઈ બતાવો.
14. તમારા ગામમાં જે દુકાનમાં કોઈ ચીજવસ્તુ પર ડિસ્કાઉન્ટ (મૂળ કીમત પર ઓછા રૂપિયા) આપતું હોય તેવા દુકાનદારને મળી તેવું શા માટે કરે છે તેના કારણો જાણો.
15. તમને આવડતી હિન્દી વાર્તા ઘરના સભ્યો સામે કહી બતાવો.

(પાછળ જુઓ)

- 16.ભારતનો નકશો જોઈ તેમાંનું કોઈ એક જોવાલાયક સ્થળ જે તમને ગમતું હોય તેના વિશે માહિતી મેળવી લખો.
- 17.તમારા ઘરમાં ક્યા ક્યા તહેવારો કે તીથીની ઉજવણી કરવામાં આવે છે તેનાં નામ લખી તે દિવસે તમારા ઘરમાં શું શું કરવામાં આવે છે તેની માહિતી લખો.
- 18.તમને ગમતા કાર્ટૂન દોરી તેના નામ લખો. તે કાર્ટૂન તમને શા માટે ગમે છે તેના કારણો લખો.
- 19.તમારા ઘરમાં અગાઉની પેઢીના લોકો શું શું ધંધો રોજગાર કરતા હતા તેની વિગત તેના નામ સાથે લખો.
- 20.જેમ તમારું ઘર સાફ રાખો છો તેમ તમારા ગામને પણ સાફ અને સ્વચ્છ રાખવા માટે શું શું કરી શકાય? તેવી બાબતોને લખો. શક્ય હોય તો ગામના કોઈપણ દસ વ્યક્તિને આ લખેલી બાબતો બતાવી તેવું કરી શકાય કે કેમ તે પૂછો.
- 21.તમારા ગામમાં રહેલી ચીજવસ્તુઓ, સ્થળોનાં નામ હિન્દીમાં લખો.
- 22.તમને આવડતા અંગ્રેજીના ચાર અક્ષરોથી બનેલા કોઈપણ વીસ સ્પેલિંગ નોટબુકમાં લખો.
- 23.તમારી આસપાસ રહેલા બિસ્કીટ, ચોકલેટ, ચીજવસ્તુનાં સ્ટીકર, રેપર કે ખોખા પર લખેલી વિગતો વાંચી તેની માહિતી લખો.
- 24.તમારે જે બનવું છે તે બની ગયા બાદ શું કરશો તેના વિશે વીસ વાક્યો લખો.
- 25.તમારા ઘરમાં નકામી થઈ ગયેલી ચીજવસ્તુઓ ફરી ઉપયોગમાં લઈ શકાય કે કેમ તે વિચારો. કોઈ એક નકામી ચીજવસ્તુમાંથી ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવું સાધન બનાવો.
- 26.તમારા ઘરનાં એવા સાધનો જે વીજળી વગર ઉપયોગમાં લેવાતા હોય તેની યાદી લખો.
- 27.તમારા ઘરમાં સુકવણી કરીને જે જે ખાવાની સામગ્રી બનતી હોય તેના નામની યાદી લખો.
- 28.તમને આવડતી એક વાર્તા ઘરના સભ્યોને કહો. વાર્તામાં આવતા પાત્રોમાંથી તમે શું શું શીખ્યા? તે લખો.
- 29.તમે કોઈ ચીજવસ્તુ બનાવી વેચવા માંગો છો. તેની જાહેરાત કરતું પોસ્ટર બનાવો.
- 30.તમારા ઘર કે પડોશમાં આવતા દૂધવાળા, લારીવાળા કે અન્ય ફેરીયાને મળી તે કેવી રીતે પોતાનું કામ કરે છે, મહીને કેટલા રૂપિયા કમાય છે તેના વિશે માહિતી લખો.